

1.12.2022

Talousvaliokunta
Eduskunta

Viite: HE 126/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

- ***Kansallisen turvallisuuden näkökohtien huomioon ottamisesta kaivoslain sääntelyssä***

Kaivosteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua kansallisen turvallisuuden näkökohtien huomioon ottamisesta kaivoslain sääntelyssä.

Hallituksen esitystä kaivoslain muuttamiseksi arvioidessaan eduskunnan talousvaliokunta on kiinnittänyt huomiota kansallista turvallisuutta koskeviin kysymyksiin. Kannatamme asian kehittelyä.

Suomen ja Euroopan energiantuotannon sekä puolustuskyvyn ylläpitämisen ja kehittämisen vaatimien mineraalien saatavuus on kansallisen turvallisuuden keskeisiä tekijöitä.

Kommentit työ- ja elinkeinoministeriön muistioon

Kannatamme kansallisen turvallisuuden osalta päätöstoimivallan osoittamista työ- ja elinkeinoministeriölle.

Kaivosteollisuus ry arvioi, että ehdotettu kansallisen turvallisuuden määritelmä on riittävä.

Ministeriön muistiossa esitettyihin pykäläehdotuksiin Kaivosteollisuus ry:llä ei ole huomauttamista. Kannatamme niiden sisällyttämistä kaivoslakiin. Koska ministeriö itsekin huomauttaa nopeasta valmisteluaikataulusta, toivomme, että valiokunta kiinnittää huomiota esimerkiksi tekemällä kirjauksen lakiuudistuksen toimivuuden tarkastelusta varsin nopealla aikataululla.

Erityisesti kaivoslain viranomaisroolista ja mahdollisuuksista puuttua hakijayhtiöistä johtuviin seikkoihin

Kaivoslain kehityskaaressa vuoden 1965 kaivoslaki ja sitä edeltävä lainsäädäntö kiinnitti kaivostoiminnan pääedellytyksenä huomiota lähes pelkästään esiintymään eli malmilöydökseen. Jos esiintymän voitiin osoittaa olevan teknis-taloudellisesti hyödynnettävissä, kaivoslaki ei juurikaan asettanut edellytysharkintaa hankkeen etenemiselle eikä siten huomionnut muita tekijöitä.

Suomen ETA-sopimukseen liittymisen jälkeen 1990-luvun puolivälissä Suomessa koettiin voimakas kasvu malminetsinnässä, kun toiminta tuli

Kaivosteollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
toimisto@kaivosteollisuus.fi
www.kaivosteollisuus.fi
Y-tunnus: 1743558-8

mahdolliseksi myös muille kuin kotimaisille toimijoille. Tällöin silloinen kaivosviranomaisen kauppa- ja teollisuusministeriö reagoi voimakkaasti ja esitti muutoksia kaivoslakiin, joiden avulla ministeriö sittemmin puuttui tilanteeseen.

Kun sitten 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälissä raaka-aineita koskeva kiinnostus Kiinan kasvun myötä nousi globaalisti ja myös Suomessa erittäin voimakkaasti, silloinen ministeriö (KTM ja sittemmin TEM) vastasi tilanteeseen muuttamalla kaivoslain lupamenettelyt kokonaan uusiksi, ja siis jo ennen kaivoslainsäädännön muuttamista.

Vuoden 2011 kaivoslakiin sisällytettiin nykyaikainen hallintomenettely ja samalla lakiin tuotiin elementtejä, joilla olisi mahdollista puuttua myös hakijayhtiöihin liittyviin seikkoihin. Kaivoslain muotoilut ovat tässä suhteessa varsin väljät ja antavat kaivosviranomaiselle mahdollisuuden puuttua sekä varausvaiheessa että malminetsintä- ja kaivoslupavaiheessa hakijan yhtiöstä johtuviin seikkoihin (*ks esim kaivoslain 46 §: ..painavia perusteita epäillä, että haetun alueen laajuuden johdosta taikka hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneistä muista syistä hakijalla ei ole edellytyksiä tai ilmeisesti tarkoitustakaan ryhtyä luvan mukaiseen toimintaan*).

Nyt valiokunnassa käsittelyssä olevan hallituksen esityksessä (HE 126/2022vp) lainsäädäntöä ollaan kehittämässä edelleen myös tältä osin ja hakijayhtiöön liittyviin seikkoihin voidaan puuttua sekä hakemusvaiheessa että toiminnanaikaisessa valvonnassa.

Jatkokehityksessä hakijayhtiön arvioinnin syvyyteen liittyen kiinnitämme huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Vuoden 2011 kaivoslaki lisättynä hallituksen esityksessä mainituilla hakijayhtiön arviointiin liittyvillä seikoilla tarjoaa kaivosviranomaiselle hyvän pohjan huolehtia myös kansallisesta turvallisuudesta;
- Samanaikaisesti erityisesti rahanpesua koskeva lainsäädäntö on lisännyt mahdollisuuksia selvittää hakijayhtiöiden tietoja, esimerkiksi ns. Edunsaaja-ilmoitukset (UBO Ultimate Beneficial Owner). Suomalaista kaupparekisteri-menettelyä koskevat periaatteet näkyvät jäsenyhtiöidemme antamien tietojen mukaan myös muun muassa Ruotsin ja Kanadan kaivoslupa-asioinnissa, ja jopa voimakkaammin;
- Muistutamme kuitenkin siitä, että pienehköillä kotimaisilla kaivosalan kehittäjäyhtiöillä usein ainoa mahdollisuus saada rahoitusta laajemmin löytyy Lontoon, Kanadan ja Australian pörseistä ja rahoitusmarkkinoilta.

Valiokunnan esittämät muut kysymykset

Katsomme, että kaivoslain viranomaistahot (TUKES ja TEM sekä joissain tilanteissa valtioneuvosto) ovat riittäviä lupaharkinnan näkökulmasta. Muistutamme siitä, että jatkossa yhä useammin kaivostoimintaa koskeva lupakokonaisuus edellyttää valtioneuvoston lunastusratkaisua maankäytön mahdollistamiseksi. Valiokunnassa käsittelyssä oleva kaavaedellytys ja sitä kautta kunnalle tuleva oikeus

päättää kaivoksen perustamisesta on muutos, joka perusteellisesti muuttaa kaivostoiminnan edellytyksiä. Kunnan päätöksenteko perustunee kaavoitusta koskevaan lainsäädäntöön, mutta tosiasiasa päätöspäätökset voivat olla moninaiset (ei kuitenkaan kaivoslupaa koskevat päätöspäätökset, koska se ratkaistaan lainvoimaisesti vasta myöhemmin).

Kansallisen turvallisuuden määritelmä on riittävän kattava. Yhteiskunnallinen etu on laaja kokonaisuus, joka saa ratkaisunsa kaivoslain lisäksi muun muassa ympäristölainsäädännössä ja siihen liittyvässä lupa- ja valvontamenettelyissä sekä valtioneuvoston intressipunninnassa lunastusmenettelyssä.

Vastaavatko pykälät riittävästi tarpeeseen puuttua lupahakemuksiin, joissa on esiintynyt yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden ongelmia?

Kaivoslain mukaisia lupia ja sitä kautta syntyviä oikeuksia voi käyttää vain malminetsintään ja kaivostoimintaan. Kaivoslaki tarjoaa lupaharkinnassa kaivosviranomaiselle mahdollisuuden puuttua toimintaan, jos se ei ole kaivoslaissa tarkoitettua. Jos hakijayhtiön motiivi on muuta kuin kaivoslaissa tarkoitettua, viranomainen voi siihen puuttua ja hylätä hakemuksen.

Liitämme mukaan korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen 4.3.2010, taltio 408, jolla päätöksellä KHO pysytti voimassa ministeriön valtaushakemusta koskevan hylkäävän päätöksen. Asia liittyi kaasuputkihankkeeseen, jonka yhteyteen hakija haki kaivoslain mukaista valtausta mutta ei kuitenkaan kyennyt osoittamaan kaivoslain mukaista tarkoitusta hakemukselleen.

Energiantuotanto ja kansallinen turvallisuus

Energiantuotannon murros vaatii mineraaleja ja niiden jalostuksen osaamista sekä tutkimuspanostuksia. Turvallisuuden kannalta olennainen energian tuotannon ja jakelun muutoksen toteuttaminen ei ole mahdollista ilman jatkuvaa ja ennakoitavaa mineraalien saatavuutta. Kyse on huoltovarmuudesta sekä yritystoiminnan investointien kannalta keskeisistä tekijöistä.

Mineraalien ”kylmä sota” näkyy raaka-aineiden saatavuudessa jo nyt, mutta ennusteiden mukaan kriittisten mineraalien saatavuus tulee nousemaan tulevien vuosikymmenien keskeiseksi kansainvälistä poliittiseksi kysymykseksi.

EU:n komissio valmistelee parhaillaan uutta raaka-ainestrategiaa (Critical Raw Materials Act), ja siellä todennäköisesti nousee esiin kysymys eurooppalaisista arvoketjuista.

Suomen pitkät luvitusajat ja luvitukseen liittyvät epävarmuudet palvelevat tällä hetkellä Kiinan intressejä. Kiina on viimeiset vuosikymmenet rakentanut määrätietoisesti strategista ylivaltaa Eurooppaa kohtaan.

Yhdysvaltain viimeaikaiset toimet, ennen kaikkea Inflation Reduction Act -paketti koskevat myös malminetsintää, kaivostoimintaa ja mineraalien jalostusta ja niihin liittyviä rahoitustoimia. Australian ja Kanadan vastaavat toimet merkitsevät kansainvälisen rahoituksen osalta kasvavaa kilpailua.

Yleistä kaivoslainsäädännön kehittämisestä

Kaivoslain esitys sisältää elementtejä, jotka tulevat toteutuessaan hidastamaan kaivoshankkeiden kehitystä – esimerkkinä vaatimus lainvoimaisesta kuntakaavasta – sekä tuomaan epävarmuutta malmietsinnän kehittämiseen. Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta kaivoslain muutosta voi perustellusti kritisoida.

Malminetsintää ja kaivostoimintaa kokevaa lainsäädäntöä tulee kehittää suuntaan, joka turvaa suomalaisen ja eurooppalaisen energiateollisuuden resilienssiä ja uudistumiskykyä.

KAIVOSTEOLLISUUS ry

Pekka Suomela, toiminnanjohtaja

This documents contains 4 pages before this page
Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende